

**ELEKTRON OQIW KURSINAN PAYDALANIW ARQALI ÓZ
BETINSHE TÁLIMDI BASQARIW**

Maxsutov Islam Tazabayevich

Telefon: +99899 317-33-58

E-mail: maxsutovi@gmail.com

Annotatsiya: Bul teziste tiykarınan búgingi kúndegi bilimlendiriw tarawındaǵı áhmiyetli máselelerdiń biri bolǵan talabalardıń óz betinshe jumsların tuwrı shólkemlestiriw haqqında aytıp ótilgen.

Gilt sózler: bilimlendiriw, kadrlar tayarlaw milliy baǵdarlaması, student, óz betinshe jumıs, innovaciya, informaciya

Ǵárezsiz elimizde barlıq tarawlardaǵı ózgerisler, sonıń ishinde, ásirese bilimlendiriw tarawındaǵı túp burılıslar, jáne bularǵa prezidentimizdiń tikkeley ózi kúshli itibar qaratǵanı búgingi bilimlendiriw tarawın ózgeriwdi talap etpekte. Shını menen de tez pát penen rawajlanıp baratırǵan búgingi ilim-texnika bizlerdi jańasha oylawǵa. jańasha is rejeler alıp barıwǵa iytermeleydi.

Kadrlar tayarlaw milliy baǵdarlamasında tereń teoriyalıq hám ámeliy bilimler menen bir qatarda tańlaǵan tarawı boyınsha ǵárezsiz iskerlik kórsete alatuǵın, óz bilimi hám mamanlıǵın ǵárezsiz túrde asırıp baratuǵın, máselege dóretiwshilik jantasgan halda mashqalalı jaǵdaylardı tuwrı anıqlap, analiz etip, jaǵdayǵa tez iykemlese alatuǵın qánigelerdi tayarlaw tiykarǵı wazıypalardan biri retinde belgilengen. Bilimlendiriw tarawında innovacion jantasıwlar, metodlardan paydalanǵan halda jaslarǵa bilim beriw arqalı keleshekke sapalı kadrlardı tayarlawdı jolǵa qoyıw názerde tutılmaqta. Informaciya hám bilimler sheńberi tez pát penen keńeyip baratırǵan házirgi sharayatta barlıq maǵlıwmatlardı tek sabaq shınıǵıwları waqtında talabalarǵa jetkeriw qıyın.[1]

Tájiriybeler sonı kórsetedi, student ǵárezsiz túrde shuǵıllansa hám óz ústinde tınımsız islese ǵana bilimlerdi tereń ózlestiriwi múmkin. Studentlerdiń tiykarǵı bilim, kónlikpe hám ilmiy tájiriybeleri ǵárezsiz tálim processindegine qalıplesedi, ǵárezsiz iskerlik kórsetiw qábileti rawajlanadı hám olarda dóretiwshilik islewge qızıǵıwshılıq payda boladı. Sol sebepli studentlerdiń ǵárezsiz tálim alıwların joybarlaw, shólkemlestiriw hám onıń ushın barlıq zárúrli shárt-shárayatlardı jaratıw, sabaq shınıǵıwlarında studentlerdi oqıtıw menen bir qatarda olardı kóbirek oqıwǵa úyretiw, bilim alıw jolların kórsetiw, ǵárezsiz tálim alıw ushın jollanba beriw joqarı tálim shólkeminiń tiykarǵı wazıypalarınan biri esaplanadı. Tálim aliwshılardı jańalıqtı joybarlastırıw hám jaratıwdı orınlawǵa úyretiw oǵada áhmiyetli. Biraq ózleri jetiskenlikke erisiwi ushın óziniń jeke xızmetlerin dóretiwshilik joybarlastırıwǵa úyretiw jáne de áhmiyetlirek bolıp sanaladı.

Rawajlangan mámleketlerde oqıw pánleriniń baǵdarlama materiallarınıń kópshilik bólegin studentler óz betinshe ózlestiredi. Bunday qatnas shólkemlestiriwshilik mániste háptelik, auditoriyalıq júklemesin azaytıwǵa múmkinshilik jaratadı, mısalı Germaniyada 20-22 saatqa shekem, AQSH, Ullı Britaniya, Kanada, Belgiya hám basqa mámleketlerde hár bir lekciyaǵa 2 saat óz betinshe islew rejelestiriledi. Óz betinshe islew eki máqsetti gózleydi:

-studentlerdi óz betinshe islewge úyretiw, bul bolajaq qánigelerde dóretiwshilik pikirlew qábiletin rawajlandırıw ushın zárúr;

-oqıtıwshınıń basshılıǵı astında idividual islew arqalı studentlerdiń óz betinshe tálim alıw tiykarında bilim iyelewge úyretiw.[2]

Individual jumıs (óz betinshe tálim) studentlerdiń oqıw sabaqlıqlarınıń formalarınan biri bolıp, shólkemlestiriwshilik hám oqıw-metodikalıq jaqtan támiynleniwi kerek. Bul támiynattı islep shıǵıw, sonday-aq, óz betinshe tálimniń nátiyjelerin qadaǵalaw, másláhátler ótkeriw oqıtıwshılardıń wazıypası bolıp esaplanadı. Óz betinshe tálimde úyrenilip atırǵan materialdıń kólemi emes, al tiykarǵı bilimlerdi iyelewi áhmiyetli.

Oqıwdıń baslanǵısh basqıshlarında talabalardıń ózbetinshe jumısların shólkemlestiriw bir qatar wazıypalar menen baylanıslı. Ásirese, birinshi kurs studentleriniń tálimniń náwbettegi túri – joqarı tálim talaplarǵa iykemlesiwi qıyın keshedi. Sebebi olar tálim alıw processinde óz gárezsiz xızmetlerin shólkemlestiriwdi derlik bilmeydi. Maǵlıwmatlardı qaysı derekten, qanday etip tabıw, olardı analiz qılıw hám zárúrlerin ajratıp alıp tártipke salıw, konspektlestiriw, óz pikirini anıq hám jaqsı ańlatıw, óz waqıtların tuwrı bólistiriw, sonıń menen birge, intellektual hám fizikalıq múmkinshiliklerin tuwrı bahalaw olar ushın úlken mashqala boladı. Eń tiykarǵısı, olar gárezsiz tálim alıwǵa tayın bolmaydı.

Sol sebepli har bir professor –oqıtıwshı daslep studentte óz qábileti hám intellektual múmkinshiliklerine isenim oyatıwı, olardı sabır menen, basqıshpa-basqısh gárezsiz bilim alıwdı tuwrı shólkemlestiriwge uyretip barıwı kerek boladı. Studentler ózbetinshe jumıslarınıń forması hám kólemin belgilew de tómendegi tárepler itibarǵa alınıwı kerek:

- oqıw basqıshı, arnawlı bir pánniń ayriqsha ózgesheligi hám ózlestiriwdegi qıyınshılıq dárejesi;

- studenttiń qábileti hám de teoriyalıq hám ámeliy tayarlıq dárejesi;

- pánniń informaciya dárekleri menen támiyinlengenlik dárejesi;

- studenttiń informaciya dárekleri menen isley alıw dárejesi.

Tálim shólkemi tálimge qızıǵıwshılıq oyatıwı, oqıwdan qanaatlanıwshılıq payda etiwı, úyreniw múmkinshiliklerin jaratıwı zárúr.

Paydalanılǵan ádebiyatlar:

1. J.O.Muxammadiev- Axborot texnologiyalari Toshkent 2019
2. O.NAZARBAEV, EREJEPOVA, O.JUMANAZAROV-TALIM MENEJMENTI. NOKIS 2010